

САЙТ «КОЗАЦЬКОГО КРАЮ» В ІНТЕРНЕТІ
WWW.COSSACKLAND.ORG.UA

Козацький край

№ 9 (126),
вересень 2023 року

ДОБРО ПЕРЕМОЖЕ!

Малюнки Андрія ЄРМОЛЕНКА та Олексія БОНДАРЕНКА

У Черкасах встановлюють модульні укриття на час повітряних тривог

В обласному центрі триває монтаж модульних укриттів.

Це – спільний проект Черкаської ОВА та міської влади, яка спрямувала на це 15 млн грн.

Усі керівники громад мають чітке завдання: нарощувати фонд захисних споруд. Не колись, а вже сьогодні. Однак є місце, де неможливо збудувати капітальне укриття з низки причин, водночас там концентруються люди. Саме на таких локаціях у Черкасах зводяться модульні укриття. Загалом їх буде 18 – для пілотного проекту.

Кожне таке укриття вміщує по кількадесять людей. Воно захищає від осколкових уражень і вибухової хвилі. Конструкції виготовляє одне з черкаських підприємств. За утримання укриттів відповідатимуть місцеві комунальники.

«Перше модульне укриття звели біля будівельного гіпермаркету в Південно-Західному районі. Далі буде.

Сподіваюсь, що ця практика ширитиметься областю, а локацій забезпечення населення під час повітряної тривоги більшатиме», – говорить начальник Черкаської ОВА Ігор Табурець.

«Пліч-о-пліч»: Черкащина продовжує відбудову Херсонщини

Черкащина продовжує відбудовувати свої підшефні села на постраждалій унаслідок війни Херсонщині. Повертає у Новопетрівку, Іванівку та Миколаївку життя. Разом із усіма, хто долучився до національного проекту «Пліч-о-пліч», вже відновлено десятки житлових будинків.

«У будівлю школи в Іванівці влучив російський снаряд: вибиті вікна та понівечені стіни, – розповідає начальниця Черкаської РВА Вікторія Бандурко. – У підвалі, під час окупації, жили орки. Тікаючи, залишили після себе бруд, сміття і руїни... До села поступово повертаються родини з дітьми. Тож, за дорученням Ігор Табурець, начальника Черкаської обласної військової адміністрації направлені додаткові сили і засоби, щоб приступити до наступного етапу – відновлення Іванівської школи. Після завершення ремонтних робіт, сюди планують підвезити дітей на навчання із сусідніх сіл».

Нагадаємо: на початку вересня Черкаська ОВА підписала Меморандум з «Відокремленим підрозділом ХЕЛП – ХІЛЬФЕ ЦУР ЗЕЛБЬСТХІЛЬФЕ Е.Ф. в Україні». Організація, що має німецьке походження, закупить будматеріали для відновлення 80 будинків у Іванівці на підшефній Херсонщині. Ці друзі-партнери Черкащини вже перевірені в нелегкі часи – одними з перших прийшли на поміч у відбудові після влучання російської ракети в житловий будинок в Умані. Мають також низку проектів допомоги по всій Україні.

ІТ-навчання як адаптація для черкаських ветеранів

Чудова ініціатива для бойових ветеранів: після зустрічі начальника Черкаської ОВА Ігоря Табурця з командою Ekreative і спілкування про ІТ-навчання для ветеранів, як про інструмент їхньої адаптації та реінтеграції, є практичний результат. Розроблений курс Programming Basics for Veterans для здобуття базових знань із програмування.

Його тривалість – 2 місяці. Локація – offline, Черкаси. Навчання – БЕЗКОШТОВНЕ.

Для проходження цього курсу потрібно:

- ✓ бути ветераном;
- ✓ перебувати в Черкасах;
- ✓ мати вільний час 2-3 рази на тиждень після 18:30 у робочі дні;
- ✓ мати базові знання з логіки, математики та інформатики із шкільної програми.

Дефіциту овочів не буде

Черкаські аграрії подбали, щоб дефіциту овочів наша область не мала.

«Про ризики, у зв'язку з ситуацією на півдні країни, ми не раз спілкувались на зустрічах. Тож спрацювали завчасно. Фермери виростили «борщовий набір», – говорить начальник Черкаської ОВА Ігор Табурець.

Цьогоріч площі посіву овочевих культур по всіх категоріях господарств збільшилися, порівняно з минулим роком, на 3,5 тис. га. Більше висадили помідорів, цибулі, моркви, столового буряка. На сьогодні вже зібрано понад 80% площ під овочами.

Нинішнього року урожайність овочевих культур дещо менша, але завдяки розширенню посівних площ валовий збір буде на рівні торішнього. Очікуємо отримати 410 тис. тонн овочів. Це дасть змогу повністю забезпечити жителів області.

Минулий і нинішній сільськогосподарські сезони були складними. Дякую нашим господарникам, що тримають стрій і ведуть переможні битви за врожай!»

ЧЕРКАСЬКІ ПЕРЕМОЖЦІ МІЖНАРОДНИХ «ІГР НЕСКОРЕНИХ» ОТРИМАЮТЬ ГРОШОВІ ПРЕМІЇ

Черкаські спортсмени Вадим Мазніченко та Максим Дмитраш, які днями повернулися з міжнародних змагань «Ігри Нескорених» у німецькому Дюссельдорфі, отримають достойні грошові винагороди.

Ветерану Збройних Сил Вадиму Мазніченку вручать 500 тисяч гривень за золоту медаль, яку він виборов у змаганнях з командної стрільби з лука та дві бронзові медалі – за одиночну стрільбу з лука та за метання ядра.

Поліцейський спецпідрозділу КОРД (Корпусу оперативного-раптової дії) Максим Дмитраш, який воював у складі полку спецпризначення «Сафарі», матиме 300 тисяч гривень за «срібло» у двох дисциплінах – з веслування на тренажерах та зі стрибків у довжину.

Як повідомив міський голова Черкас Анатолій Бон-

Довідка

Ігри нескорених (англ. Invictus Games) — міжнародні спортивні змагання в паралімпійському стилі.

В іграх, заснованих британським принцом Гаррі, беруть участь поранені військовослужбовці та ветерани інших силових структур. Перші Ігри нескорених

даренко, премії нескореним героям будуть виплачені у рамках реалізації міської програми розвитку фізичної культури та спорту.

відбулися 2014 року в Лондоні. Україна вперше отримала право взяти участь в Іграх 2017 року в Торонто - як союзник НАТО у миротворчих операціях по всьому світу, а також через АТО на сході України.

Під час Invictus Games-2023 в Дюссельдорфі змагалися майже 600 учасників із 22 країн світу.

РОЗМІНОВУВАТИ ЧЕРКАЩИНУ ДОПОМАГАЄ РОБОТИЗОВАНА ТЕХНІКА

Рятувальники продовжують звільняти Черкащину від вибухонебезпечних предметів. Понад 40,5 тис. одиниць від початку повномасштабної війни. Більшість таких знахідок – на Уманщині, що першою зазнала російських атак, повідомляє начальник Черкаської ОВА Ігор Табурець.

«Плюс - наші сапери активно допомагають іншим об-

ластям, на півдні та сході. Ротації регулярні. Там ворог добряче наслідив: масштаби робіт величезні.

Нині наші рятувальники опанували нову техніку для гуманітарного розмінування, надану міжнародними партнерами. Роботизовану, з керуванням на відстані, а значить оператор буде в більшій безпеці. І це – головне.

Мав змогу побачити наочно, як працює така машина. Уже найближчим часом буде в роботі на декупованих територіях», - зазначає Ігор Табурець.

ЧЕРКАЩАНИН АНДРІЙ ХЛИВНЮК З ГУРТОМ «БУМБОКС» ВИРУШАЄ У НОВИЙ ТУР ЄВРОПОЮ

Гурт «Бумбокс» і його лідер Андрій Хливнюк невдовзі вирушать у новий концертний тур Європою, - збирати кошти для ЗСУ.

Ці концерти цілком оправдують себе - днями співак повідомляв про цілком реальні успіхи «пташок», кошти на які було зібрано завдяки концертам і прихильникам гурту. «Мавік ЗТ, на який ви задонатили, у складі дружнього підрозділу виявив ворожі кораблі з окупантами на воді. Їм «вафлі»... А Панішер, на який ви задонатили — двічі гепнув по наметах окупантів, які спали», - написав черкащанин у соцмережі, звертаючись до шанувальників його творчості, які допомагають ЗСУ волонтерством.

«За останній рік ми придумали формулу життєдіяльності групи, якої принаймні поки що нам вдається дотримуватися. Формула життя Бумбокса така: 2-3-4 тижні поспіль банда проводить на гастролях за кордоном, повернувшись до України, частина гурту їде до своїх підрозділів на фронті, частина займається справами

фонду Андрія Хливнюка, частина волонтерить. Проходить два-три місяці і гурт знову виїжджає на концерти.

Покатавшись по США, Канаді, Європі, Великобританії, завдяки вашим донатам і грошам, вирученим з продажу квитків та мерчендайзингу, ми купили цілу купу необхідних для ЗСУ речей, - від пікапів та БПЛА до засобів зв'язку і амуніції.

Говорити про те, якою була атмосфера на концертах Бумбокса якось навіть незручно – інтернет забитий відео із хвалебними відгуками та проникливими коментарями. Нам подобається грати для вас, друзі, подобатися разом з вами збирати гроші для того, щоб ще ефективніше давати відсіч окупантам. Дякуємо всім, хто купує квитки на наші концерти та з радістю анонсуємо осінній шоу” – повідомляється на офіційній сторінці гурту “Бумбокс”.

Протягом листопада музиканти, які збирають кошти на підтримку ЗСУ, планують виступити у п'яти містах Польщі, а також – у столицях Чехії, Австрії та Хорватії.

Від самого початку повномасштабного вторгнення росії знаменитий черкащанин служить у батальйоні TOP (тактико-оперативного реагування), у складі підрозділу «Софія». Нині Хливнюк - оператор ударних дронів і воює на Південному напрямку. Інколи залишає передову, щоб виступити з черговим благодійним концертом...

УДАР ПО ЧЕРКАСАХ: ЗРУЙНОВАНО ГОТЕЛЬ, АЛЕ НЕ ВІРУ В ПЕРЕМОГУ

11 поранених і травмованих людей, зруйнований готель у центрі міста, знищені масштабною пожежею автомобілі та торговельні павільйони сусіднього ринку – такі наслідки падіння у Черкасах вранці 21 вересня бойової частини російської ракети...

НАД ОБЛАСТЮ ЗА РАНOK ЗБИТО 4 РАКЕТИ: БЕЗ ППО НАСЛІДКИ БУЛИ Б ТРАГІЧНИШИМИ...

На місце події оперативно прибули усі необхідні служби, було розгорнуто два пункти прийому заяв громадян – для звернень про пошкоджене майно та інших питань, пов'язаних з надзвичайною подією. Як єдиний злагоджений механізм, на розборі завалів і ліквідації наслідків російського теракту працювали усі служби.

«Дякую рятувальникам, медикам, правоохоронцям, комунальникам і волонтерам, - звернувся до людей ввечері 22 вересня начальник Черкаської обласної військової адміністрації Ігор Табурець. - Усім, хто від ранку четверга боровся з наслідками російської атаки на Черкаси. За своєчасне реагування, за стовідсоткову віддачу, за максимум професіоналізму! Аварійно-рятувальні роботи завершено. Комунальники ще продовжать виконувати свої завдання. Це була чергова цинічна масована атака РФ на нашу Україну. Ми дякуємо силам ППО за захист. Без наших оборонців наслідки для Черкащини могли бути набагато

трагічніші... Вистоїмо! Переможемо!», - наголосив очільник області.

«Усього було зафіксовано пуски 43 крилатих ракет із десяти літаків стратегічної авіації Т-95МС з району західніше Енгельса (Саратовська область РФ). Ракети запускали у декілька хвиль. В повітряний простір України вони входили з різних напрямків, постійно змінюючи курс по маршруту. В результаті бойової роботи силами та засобами Повітряних Сил у взаємодії із ППО Сил оборони знищено 36 крилатих ракет», — йшлося у повідомленні командування Повітряних сил ЗСУ про події ранку 21 вересня.

Як повідомив начальник Черкаської ОВА Ігор Табурець, у центрі Черкас впала бойова частина ракети Х-101 класу «повітря-земля», всього ж над територією нашої області того ранку було збито чотири крилаті ракети...

КАРТИНА З АНГЕЛОМ І МОЛИТВОЮ ЗА УКРАЇНУ ЧУДОМ УЦІПІЛА

Не обійшлося без чудес: перші рятувальники, які прибули на місце падіння уламків ракети, були вражені, побачивши на 4-у поверху готелю, на стіні, яка відкрилася вулиці, коли інші стіни впали – картинку з ангелом і написом «Боже, збережи Україну!» Як вияснилося пізніше, авторка картини – волонтерка Юлія Нещадова, - вона намалювала картину у день початку повномасштабного вторгнення росії, 24 лютого 2022 року. А картина залишилася висіти на стіні ушент зруйнованого арендованого в готелі кімнати офісу агентства нерухомості, яким керував її чоловік. «Знаєте, що цікаво? Картина пошкоджена, але вигоріла лише дата її написання, тобто дата початку війни. Я сподіваюся, що це знак, що перемога вже скоро», – написала Юлія на своїй сторінці у Фейсбуці.

Черкащани блискавично відреагували на збитки, понесені цими людьми – для нового офісу агентства Нещадових зовсім незнайома їм жінка одразу запропонувала безоплатно передати комплект офісних меблів...

Картину з ангелом пробили лише дрібні осколки, а вогонь спалив тільки дату, коли картину було намальовано – дату початку широкомасштабного вторгнення...

БІЙЦІ НА ФРОНТІ ПОМСТИЛИСЯ ЗА ЧЕРКАСИ

Цікавою була і реакція черкащан і друзів міста на фронті. 21-22 вересня була просто серія спонтанного флешмобу: без жодної попередньої домовленості бійці різних підрозділів на Південному і Східному фронтах розписували написами «За Черкаси!» мінометні міни і гарматні та гаубичні снаряди – в ці дні російські окупанти сповна відчували на своїй шкірі, що таке гнів українців.

«Ми не кликали вас. Ловіть привіт з Черкас!» – міну з таким написом було випущено на голови російським окупантам під Бахмутом. Автор міні-віршички – воїн ЗСУ Микола Лупиніс, син легендарного співзасновника УНА-УНСО, уродженця Черкащини Анатолія Лупиноса. На відміну від батька, великий вірш якого зі словами «Життя триває, точиться війна...» знає вся Україна, Микола обійшовся лаконічними двома рядками. І не тільки тому, що місця на міні малувато, а й тому що вільного часу в «гарячій точці» має ще менше...

21-22 вересня на різних ділянках фронтів на голови російських окупантів полетіли снаряди й міни з написами: «За Черкаси!»

ЧЕРКАЩИНА В ІСТОРІЇ МЕХБРИГАДИ З ГОРГОНОЮ НА ШЕВРОНІ

Славетний черкаський танковий екіпаж воює в бригаді із зображенням княжого амулета, який знаходили у Каневі...

Черкаський екіпаж танкістів, відзначений Президентом

Вересень 2023 року і Указ Президента №554 стали пам'ятними для дружного танкового екіпажу, який пройшов наджорсткі бої під Авдіївкою на Донеччині: орденами "За мужність" III ступеня Володимир Зеленський одночасно нагородив Ігоря Сидоренка, Євгена Дернового та Валерія Войтюка. Всі троє – черкащани, всі – члени одного екіпажу танка, який воює у складі 53-ї окремої механізованої бригади ЗСУ імені князя Володимира Мономаха.

Невдовзі після нагородження стало відомо, що Президент України особисто побував у 53-й ОМБр, де служать черкащани – відповідні публікації зі світлинами Володимира Зеленського розмістив у своїх акаунтах у соцмережах. Заодно продовжив серію розповідей про шеврони, які є на стенді в його кабінеті, – про те, звідки вони, хто їх передав, які це підрозділи і виставив фото з тегом «Шеврони Героїв»...

«53-тя окрема механізована бригада імені князя Володимира Мономаха, дякую за вашу хоробрість, за захист нашої держави на Донечкому напрямку. За велику службу, яку ви несете заради перемоги українського народу. Воїни бригади від початку повномасштабного вторгнення били ворога у Волновасі. Утримували позиції та звільняли населені пункти навколо Вугледара, тримали Бахмут, а зараз оберігають Авдіївку. Пишаємося! Слава всім захисникам і захисницям України!», – йдеться у дописі очільника держави.

На першій світлинці цієї президентської публікації, датованої 13 вересня – шеврон 53-ї ОМБр із княжим соколом і загадковим

зображенням жіночої голови в обрамленні змії. Вгорі – слова «Оружжя не знімайте». Знайти, звідки це гасло – не складно, достатньо прочитати знамените «Повчання» князя Володимира Мономаха, в честь якого названо бригаду. У розділі, що стосується порад поведінки воїнам Русі, майже тисячу років тому (1106 рік) написано наступне: «На війну вийшовши, не лінуйтеся, не покладайтеся на воєвод. Ні пиття, ні їди не потурайте, ні спання. І сторожів самі наряджайте, і на ніч лише з усіх сторін розставивши довкола воїв, ляжте, а рано встаньте. А оружжя не знімайте із себе... бо нагла людина погибає». Таким чином князь попереджав, що воїн завжди має бути насторожі, щоб не дати ворогу жодного шансу...

А що ж за зображення на шевроні, схожого на яке немає у жодного іншого сучасного підрозділу?

1821 року біля річки Білоуса на Чернігівщині знайдено золотий амулет, який поєднував християнські та язичницькі символи. На лицьовому боці було зображення Архангела Михайла, а на звороті – голови Горгони, міфічної істоти зі зміями замість волосся, з вірувань давніх греків, які стали частково вірувань і давніх русичів. Навколо Горгони на амулеті високохудожнім переплетінням літер, як у літописах Києва часів Мономаха, був виконаний напис-закляття, який мав захищати власника амулета від хвороб. Історики-дослідники, вивчивши знахідку, постановили, що золотий амулет з надзвичайно високою вірогідністю належав самому князю Володимиру Мономаху, який після хрещення отримав ім'я Василя

– саме воно згадане на амулеті, а підвіска виконана у формі літери «М»...

Відтоді й ось вже більше двохсот років цей амулет називають «змійовиком Мономаха». У пізніші роки XIX і початку XX століття було знайдено ще два схожих амулети-змійовики – у Білгороді під Києвом та у Ганиній Пустині на Чернігівщині. Проте найцікавішим відкриттям стала знахідка 12-и скарбів на Княжій горі між Росією і Дніпром – на околиці сучасного міста Канів, навпроти села Пекарі на Черкащині. Це було городище спаленого Батием у XIII столітті літописного міста Родень. Наприкінці 1890-х років археологи експедиції, керованої уродженцем Умані Миколою Біляшівським, знайшли тут зокрема і дорогий символ княжої влади – колт із зображенням геральдичного орла, і декілька амулетів-змійовиків, один з яких, діаметром 8 см, мав абсолютно ідентичний зі «змійовиком Мономаха» сюжет: на лицьовій стороні теж було зображення Архангела Михайла, а на звороті – голова Горгони зі зміями і написом-заклинаннями від хвороб, зробленим давньогрецькою і давньоруською мовами. От тільки на відміну від чернігівського, амулет з нашого Родня, який вважався літньою резиденцією київських князів, був не золотим, а бронзовим з позолотою. До речі, пізніше в околицях тієї ж канівської Княжої гори знайдено було і унікальну ікону Богородиці, виконану на камені, – вона, як вважають науковці, належала саме Володимиру Мономаху, бо на звороті теж мала напис-прохання до Бога допомагати Василю, як звали князя у християнстві...

Тож воїни з Черкащини, нагороджені нині Президентом України, мають на своїх шевронах символ, шанований Мономахом – зображення так званого щита-«горгонейона» з княжим золотим соколом у синьому колі по центру. Згідно давньогрецького міфу, відрубану голову злої Горгони зі зміями замість волосся витязь Персей дарував богині Афіні – та закріпила голову на щиті і з ним перемагала усіх ворогів, які завмирили, ледь побачивши очі Горгони. Щити-«горгонейони» з відчekanеною або намальованою Горгоною зі зміями були популярними у воїнів Давньої Європи, зокрема – і в княжих дружинників Києва.

Менш аніж за два роки до початку повномасштабного вторгнення росії щит-«горгонейон» з'явився на шевронах бойової бригади, до складу якої, до речі, входить і легендарний 24-й добровільний батальйон «Айдар» – у 2020 році Указом Президента дислокована у Лисичанську на Луганщині 53-а окрема механізована бригада ЗСУ названа на честь Володимира Мономаха. Князя, який згідно літописів, здійснив 83 походи проти найгірших тодішніх ворогів Києва – половців і знищив дві сотні половецьких вождів, жорстко відбивши у них бажання посягати на землі Києва...

І хоча у 1930 році більшовики вивезли золотий «змійовик Мономаха» до тодішнього Ленінграда, де амулет київського князя зберігається й зараз, – після Перемоги Україна матиме змогу вимагати від росії повернення реліквії – як і багато чого іншого, викраденого підступними сусідами протягом багатьох століть...

Спільне селфі Володимира Зеленського з бійцями бригади імені Володимира Мономаха

У ФІЛЬМІ «ДОВБУШ» – У ВИШИВАНЦІ З ВІРМЕНІЇ, А НА ПРЕЗЕНТАЦІЇ – У ВИШИВАНЦІ З ЧЕРКАС

Чорна з бронзовою вишивкою сорочка – так вдягається щоразу на презентації кінострічки «Довбуш» в усіх містах України один з акторів цього фільму, Ашот Арушанов (у колах байкерів відомий ще й як «Сальвадор»).

Організатор мотофестивалю «Тарасова гора», епіцентром якого до початку повномасштабної війни був Канів на Черкащині, Ашот популярний ще і як актор реклами та кіно. У фільмі режисера Олесь Саніна, що від моменту старту показу в серпні вже встиг стати культовим, вірменин Ашот Арушанов вперше й грає вірменина – побратима карпатських опришків на ім'я Варган, який вимушено залишив рідну Вірменію.

І якщо у фільмі Ашот був одягнений у автентичний одяг, спеціально вишитий для зйомок у фільмі і надісланий з Вірменії тамтешніми майстрами, то на показі фільму в кінотеатрах він вдягає вже сучасну українську сорочку, вишиту майстринею з Черкас Олесєю Теліженко. Черкащанка давно дружить з режисером фільму Саніним, але так вийшло, що вишиванка, названа в честь його фільму ще три роки тому, стала відомою завдяки «Сальвадору».

«Я знала, що Олесь знімає фільм Довбуш. І саме фото зйомок, Олесь Санін і карпатська культура мене надихну-

ла на створення моєї сорочки «Довбуш», – розповіла Олеся «Козацькому краю». – Якось Олесеві цей ескіз не зайшов, а от Ашот сприйняв сорочку дуже класно і після показу на авіафестивалі на Черкащині знімати не захотів і свій фестиваль в ній проводив і носить далі із задоволенням. Вона дуже вдало продовжила його образ! І завдяки цій сорочці ми зробили показ на фестивалі «Тарасова гора» байкерам і їм зайшло чудово!»

Коли Ашот вперше одягнув цю сорочку від Олесі Теліженко, майстриня ще навіть не знала, що він гратиме у однойменному фільмі.

Тим часом, і Ашот дізнався про те, що сорочка називається «Довбуш» лише тоді, коли кіно вже було відзняте – на той час сорочка вже стала йому «рідною».

«Сорочка «сіла» так, наче просто з мене і не знімалась з самого народження», – говорить актор, дякуючи майстрині вишивки. Обое вважають ці співпадіння хорошим знаком і символом спорідненості помислів творчих людей, які розбудовують сучасну культуру України.

До речі, Олексія Резнікова перед самою його відставкою з посту міністра оборони України Український фотокореспондент видання «Тереграф» Ян Добронос теж зафіксував саме у вишитій сорочці з колекції «Монохром» Олесі Теліженко.

КАРА НЕЧЕСТИВІЙ МОСКВІ — У НІЧ НА ПОКРОВУ...

405 років тому, у ніч перед Покровою, козаки Сагайдачного проломали Острожні ворота Москви і почали ламати Арбатські...

Участь українських козаків у походах на Москву зовсім не вписувалася до радянської історіографії та до насаджуваної нею тези про «братність» українського та російського народів. Тому, використовуючи оруеллівський принцип «хто контролює минуле – той контролює майбутнє», згадки про зовсім недружні козацькі акції проти північних сусідів радянські історики за традицією не помічали.

Початок 1618 року пройшов у приготуваннях до продовження затяжної польсько-російської війни. Московська сторона, яка до того поводитися нахабно і самовпевнено, почала просити про перемир'я, але польський сейм вирішив продовжувати війну. Така поведінка московитів і поляків визначалася в основному завдяки обіцянці гетьмана Петра Сагайдачного надати королевічці Владиславу військову допомогу. Московити цього боялися, поляки ж дуже на це сподівалися...

Владислав погодився на абсолютно всі умови гетьмана Сагайдачного ще й надіслав до гетьманської ставки клейноди в дар: булаву, бунчук, печатку і прапор. На початку серпня 1618 року, зібравши 20-тисячне козацьке військо, гетьман швидко рушив у землі Московського царства. Під час походу були взяті штурмом Путивль, Єлець, Лебедянь біля Липецька... Дивом, або ж щедрим відкупом, врятувався Михайлів. Сагайдачний розбив ополчення князів-воєвод Пожарського та Волконського, і 20 вересня безперешкодно об'єднався з польським військом королевічці Владислава. У Москві почалася паніка.

У ніч перед святом Покрови Пресвятої Богородиці почався штурм Москви. Козаки вже виламали Острожні ворота і почали дубовими колодами вибивати Арбатські, але раптово Сагайдачний

дав відбій. Він наказав припинити облогу й відступити. За легендою, опівночі в усіх московських церквах задзвонили дзвони і це мало психологічно-моральний вплив на козаків, які наступали, бо вони також були православними...

Та за красивою легендою нерідко ховаються прагматичніші пояснення. Зокрема, Михайло Грушевський однією з причин називає готовність міста до оборони та нерозважливості польських поводитирів: «Вчинено нічну атаку на Москву. Але в Москві знали про неї наперед, і через се, а також через деякі неждані розпорядження польських начальників, приступ не удався».

Втім, виникають сумніви, що

козацька армія, одна з найбоекратніших в Європі, не змогла б узяти Москву. Джерела щодо московської кампанії суперечливі, можна лише виокремити найвірогідніші причини.

Можна такі додати православний чинник, бо гетьман з усім військом був вписаний до київського Богоявленського братства. У 1620 році він відновив на свій страх і ризик православну митрополію, фактично скасувавши в односторонньому порядку Берестейську унію.

Слід врахувати також природу козащини. Це, в першу чергу, здобичництво, тобто заробіток шаблею. Хай би яким дисциплінованим було військо Сагайдачного

го, в першу чергу його учасників хвилювала здобич. Мало кого цікавило, стане Владислав московським царем чи ні. Можна навіть висловити припущення, що козаки таємно отримали від Москви солідний відкуп.

Найвірогіднішою є думка, що ще перед початком штурму Петро Сагайдачний вже знав про рішення польського сейму щодо якнайшвидшого припинення війни. Втім, після штурму Москви ще було взяття козаками підмосков-

ного Серпухова і Калуги...

Так чи інакше, але, власне, успіхам козацької зброї (а, особливо, силам Петра Сагайдачного в кампанії 1618 року) Річ Посполита зобов'язана Деулинським перемир'ям 1618-го, згідно з яким Речі Посполитій вдалося повернути втрачені свого часу Смоленськ, Чернігів та Сіверщина...

Олексій ГОРБАЧЕВСЬКИЙ, малюнок Наталі ПАВЛУСЕНКО

До моменту російського вторгнення в Крим (2014) в Україні прийнято було задувати гетьмана Сагайдачного лише в контексті його перемог над турками.

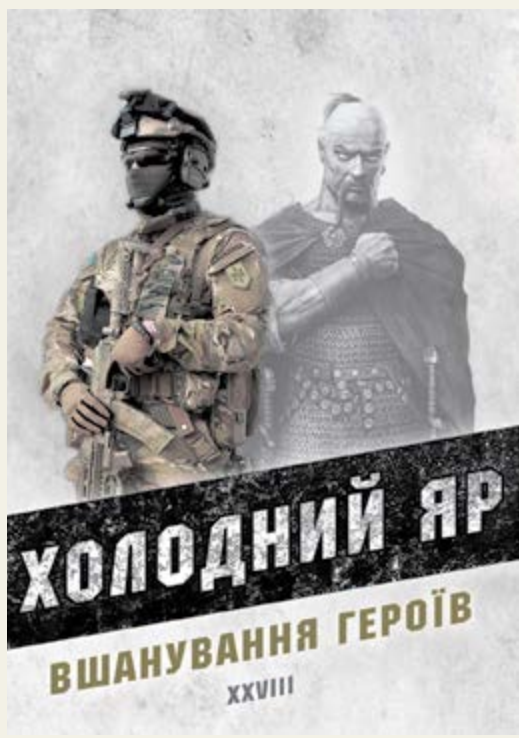
Одним з перших кроків новітніх окупантів став демонтаж пам'ятника Сагайдачному у Севастополі і його «депортація» до Харкова. Цим вони підкреслили, що не забули, хто вторгся у Москву у ніч на Покрову 1618 року і змусив царя-сатрапа відректися від раніше окупованих територій.

На Покрову 14 жовтня 2018 року і українці підтвердили, що пам'ятають це – вшануванням славетного гетьмана Петра Сагайдачного і його козацького війська.

Встановлення пам'ятного знаку Сагайдачному і його війську в Трахтемирові під Каневом на Черкащині, де в часи Сагайдачного була ставка реєстрового козацтва, ініціював Державний історико-культурний заповідник «Трахтемирів» (директор Тарас Теліженко). Скульптор, завдяки якому пам'ятник з каменю-піщаника постав на горі над Дніпром – Роман Турецький, залізни списи-флаги, шаблі й булава зроблені у кузні Івана Лавріненка, а стилізований під середньовічний шриффт розроблений Миколою Теліженком. Текст на пам'ятнику гласить: «Гетьману Петру Конашевичу-Сагайдачному і його козакам – в ознаменування 400-річчя перемоги над московитами». Цьогоріч від моменту встановлення пам'ятника виповнюється 5 років, а від моменту тієї Перемоги – 405 років...

ХОЛОДНОЯРСЬКІ ВШАНУВАННЯ ЗАПРОШУЮТЬ ПАТРІОТІВ

ДЕНЬ ПЕРШИЙ. 30 вересня 2023 р.

15.00 – 15.30. Урочище Майдани (при дорозі м. Кам'янка Черкаської обл. – с. Грушківка Кам'янського р-ну, праворуч). Вшанування подвигу Юрія Горліса-Горського й Андрія Чорноти, які тут ліквідували ворожу залозу.

15.45 – 16.15. Грушківка-центр, біля автобусної зупинки.

Відкриття пам'ятного знаку на пам'ять про козаків і старшину 3-ї (Грушківської) сотні полку гайдамаків Холодного Яру. 16.30 – 17.00. Грушківка, кладовище. Покладання квітів на могили Героя Небесної сотні Максима Горошишина та Сидора Темного, отамана 3-ї (Грушківської) сотні полку гайдамаків Холодного Яру.

17.15 – 17.45. Грушківка (на виїзді із села в бік Холодного Яру, біля великих ялинок). Покладання квітів до пам'ятника козакам і козачкам 3-ї (Грушківської) сотні полку гайдамаків Холодного Яру.

18.00. Мотрин монастир. Вшанування біля могили холодноярського сотника Івана Компанійця.

18.20. Смолоскипна хода до Меморіалу козакам-добровольцям.

18.45. Холодноярське плато. Відкриття пам'ятників українським героям Олегові Собченку, Юрію Руфу, Юліану Матвійчуку та Денису Антіпову, які полягли за Україну в 2022 – 2023 роках. Вечірній концерт на Меморіалі.

Покладання квітів до могили Героя України Георгія Тарасенка та до пам'ятників Героїв України «Да Вінчі», «Хаммеру», Олегу Куцину і Андрієві Жованику.

ВЕЧІРНІЙ КОНЦЕРТ НА МЕМОРІАЛІ: Сергій Василюк, Олексій Бик, Святослав Силенко, Світлана Мирвода, Анатолій Сухий, Ліза Чухліб, Маруся Щавелева.

21.00. Хутір Буда. Вечеря.

22.00 – 23.30. Хутір Буда. Нічна гутірка біля Мамає: Сергій Василюк, Олексій Бик, Лариса Ніцой, Євген Букет, Юлія Кашпуренко, Світлана Мирвода, Мальва Кржанівська, Максим Лободзінський.

ДЕНЬ ДРУГИЙ, Покрова, 1 жовтня 2023 р.

10.00. Буда. Похід стежкою Максима Залізняка.

11.00 – 11.45. Хутір Буда. Святокове богослужіння у храмі Св. Петра Багатостраждального (Калнишевського) ПЦУ, панакхиду за полеглими і освячення зброї здійснить панотець Василь Цириль.

12.00. Покладання квітів до пам'ятників комбату-49 Олегові Куцину і кобзареві Тарасові Силенку.

12.00 – 18.00. Буда. Літературно-музична сцена. Вручення Літературної премії ім. Горліса-Горського.

Спікери: Роман Коваль, Василь Ковтун і Андрій Купчин.

Серед спеціальних гостей: начальник Черкаської районної військової адміністрації Валерія Бандурко, письменниця Лариса Ніцой. Виконавці: лідер гурту «Тінь Сонця» Сергій Василюк, бард Олексій Бик, кобзар Святослав Силенко, народна артистка України Світлана Мирвода, заслужена артистка України Руслана Лоцман, Василь Панченко, соліст гурту «Рутенія» Анатолій Сухий, співаки Володимир Самайда, Юрій Маршупа, Ліза Чухліб, Михайлик Крохмаль, тріо «Жоржини», скрипалька Маруся Щавелева.

У ЧАСИ ВОЄН ЗБРОЯ «ОЖИВАЄ» І ... ОТРИМУЄ ІМЕНА

Воюючи на Донбасі, прикордонник з Черкас назвав свій автомат «Голіафом»

*Міфи Давнього Риму, вікінгів,
рицарів-хрестоносців
та інших «людей покоління списа
і меча» були переповнені історіями
війн — реальних і вигаданих боїв,
героїв і їхньої зброї.*

*Перекази донесли до наших днів
частину тих грізних
і загадкових імен.*

Щит римського бога вина м'арса, який за легендою впав на вулицю Риму, називався Анкіл. Спис верховного бога германо-скандинавської міфології Одін носив ім'я Гунгнір. Скандинавський бог Тор, повелитель грому, блискавки і війни, який був господарем Вальхалли, раю для загиблих воїнів, мав бойового молота, прозваного Мйольнір. А Індра, який у індуїстському пантеоні богів є так само повелителем грози і володарем небесного царства Сварги, має за зброю тризуба на ймення Ваджра...

Навіть у сучасних фільмах і казках ми часто можемо знову чути назву Ескалібур — меча легендарного британського короля Артура чи Дайнслейф — непереможного меча вікінгів, якого начебто викували гноми...

Є і цілком реальна зброя, яка пережила століття і дійшла до наших часів. Скажімо, меч Щербець — зброя, яка за легендою належала польському князю Болеславу Хороброму. Юним полякам розповідають, що меч так називається тому, що на його лезі щербина від удару, начебто нанесеного князем по київських Золотих воротах. І не біда, що князь Болеслав мав похід на Київ у 1018 році, а Золоті ворота були збудовані на 19 років пізніше... Як би там не було, але починаючи з XIII століття цей меч — одна з головних регалій королівської влади в Польщі. Після окупації Польщі пруськими військами у XVIII столітті меч Щербець вивозився як трофей до Берліна; в часи, коли Польща була під зверхністю Москви, меч перекочовував з колекції в колекцію російських двор'ян і царів. Зрештою, коли московські війська програли польсько-українській армії 1920 року у битві на Віслі, одним із пунктів Ризького мирного договору стало повернення Польщі меча Щербця. Щоправда, після окупації Польщі у 1939 році військами нацистського Берліну й комуністичної Москви, меч вивезли за кордон і довгі роки зберігали спочатку у Франції, потім в Англії, а далі в Канаді. Зараз Щербець знову на своєму місці — в королівському замку Вавель у польському Кракові...

Так само уцілів до наших днів меч, прозваний "Тисона" — зброя легендарного середньовічного рицаря-воїна, правителя іспанської Валенсії Родріго Діаса де Вівара, більш відомого в історії як Ель Сід. Меч зберігається в кафедральному соборі Богоматері в іспанському місті Бургос — поруч з гробницею самого Ель Сіда...

Імена міфічної зброї час від часу дивовижним чином «оживають» у сучасному житті. У грецькій міфології розповідається про щит, який Гефест викував для верховного бога Олім-

пу — Зевса. Давні греки гуркіт грому вважали за гуркіт Зевсового щита. Пізніше Зевс передав щит богині Афіні, а та "прикрасила" її головою Горгони, яка наводила жах на всіх, хто її бачив. Цей щит Зевса і Афіні теж мав власне ім'я — Егіда. Впізнаєте слово? Тепер, коли говорять, що хтось перебуває під чієюсь егідою, то це означає, що він — під надійним захистом і опікою.

А один з дев'яти мечів пророка ісламу Мухаммада називався Зульфікар — і тепер тисячі мусульман по всьому світу дають таке ім'я своїм синам...

Таким чином, у давні часи мала імена лише зброя богів і героїв міфів. У часи середньовічних Хрестових по-

з небуття повертають і демонів війни. Скажімо, коли в українській Крим 2014 року вторглися новітні окупанти на броньованих автомобілях "Тигр" виробництва Росії, місцеве населення пригадало, що так називалися і німецькі танки, які 70 років тому так само вломилися на півострів. "Тигри" Путіна нині їздять тими ж вулицями у Севастополі, Феодосії чи Алушті, де колись їздили й "Тигри" Гітлера...

Сучасні розробники зброї так само дають імена зброї. У більшості цивілізованих країн вибирають імена, які мають історичне коріння. Французи й американці назвали танки іменами своїх знаменитих генералів — "Леклерк" і "Абрамс" відповідно. Ізраїльтяни назвали свій основний танк "Меркава" — на честь міфічної бойової колісниці. У англійців є самохідна артустановка, яка називається "Арчер" — на честь середньовічних воїнів-лучників. А "самохідка" США названа "Паладін" — так само, як називалися найкращі воїни легендарного короля Артура — лицарі Круглого столу.

У сучасній зброї Росії у назвах з казково-міфічних героїв пригадується хіба що "Буратіно" — так по-дитячому назвали важкі реактивні самохідні вогнетмети — у десятки разів потужніші, аніж ті вогнетмети, якими масово користувалися для перетворення людей на попіл гітлерівці. На батьківщині казок про Іванушку-дурака, Ємелю і скатерть-самобранку взагалі особливо не мудрствують, називаючи вбивчу зброю. Гранату багаторазової дії росіяни назвали "Екстаз", комплекс РПМК-1 — "Улыбка", комплекс ГЧ 9М216 — "Волнение". Корабельну РЛС — "Позитив", наручники спецназу

Та всі ці історії стосуються "імен" для зброї в серійному випуску, а от у XXI столітті солдати раптом масово почали давати імена стрілецькій зброї, з якою воюють... На фронті "гібридної війни" на українському Донбасі імена своїм автоматом і кулеметам дають по обидва боки барикад. Українці — частіше. Власне, більшість імен зброї на сучасному "Східному фронті" дається або на честь дорогої людини (найчастіше — дівчини чи дружини) або просто називається якимсь людським ім'ям, не маючи когось конкретно на увазі. Автору цих рядків у Шасті на Луганщині доводилося зустрічати українського десантника з позивним "Док" і автоматом, на якому написано "Б'яночка". Автомат його названий на честь польської журналістки, яка, ризикуючи життям, робила репортажі про "Айдар" і авто якої було розстріляне рік тому невідомими з "зеленки" (лісосмуги) під Старобільськом. І поки справжня Б'янка була в госпіталях Харкова, Києва і Варшави, залізні "Б'яночка" весь час залишались у зоні АТО...

У Нацгвардії ж є боєць, який назвав свій автомат "Ібрагімом", а підствольний гранатомет до нього — "Сарочкою". Каже, що "Ібрагім" — Сарочка — чудова парочка, успішна в бою. А назвав їх нацгвардієць так не на честь когось персонально, а просто тому, що сам — з Одеси і веселий характер має...

Із загальною картинкою імен для зброї випадає історія автомата черкашанина, прикордонника Ігора Момота.

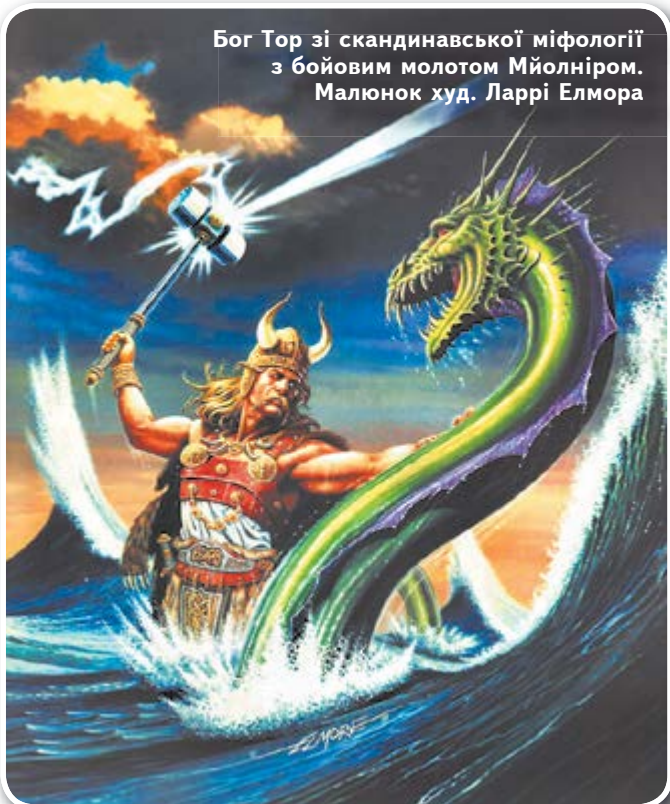
Спочатку думалося, що загиблий у липні 2014 року полковник Момот називав свій автомат "Голіафом" просто тому, що однойменний біблійний персонаж був велетнем, який вважався непереможним. Зрештою, французи колись так назвали один із різновидів своїх літаків, а німці — самохідну... міну на гусеницях, яка під'їжджала під ворожу техніку чи оборонну будівлю і підривалася. Проте для Ігора Момота, який любив історію і міфологію і знався на них, це було б занадто просто...

У старовинній, відомій широкому загалу "Першій книзі Царств" оповідається, як зійшлися для битви війська двох народів — філістимляни та ізраїльтяни. І вийшов тоді наперед філістимлянського війська величезний, під три метри зростом воїн — Голіаф. І звернувся він до ізраїльтян зі словами: "Навіщо всім воювати і нести втрати? Я готовий звільнити вас від необхідності битися в бою. Виберіть з-поміж себе найдужчого і хай він вийде на поєдинок зі мною!" У тому бою Голіаф, намагаючись захистити від даремної загибелі своїх і чужих воїнів, поліг сам, вражений в голову каменем з пращі ізраїльського юнака Давида...

Довгий час розповідь про Голіафа і його останній бій вважалася лише красивою легендою. До того часу, поки у липні місяці 1996 року археологічна експедиція доктора Саймона Дора не виявила в пісках Палестини, у долині Ела біля Іудейських гір кістяк справжнього велетня з каменем у черепі, від якого й загинув цей велет. Це була та сама місцина, описана в біблійній розповіді, а вік скелета велетня — близько трьох тисяч років — часів битви, описаної у "Першій книзі царств"...

Очевидно, саме цю спробу Голіафа власним прикладом і самопожертвою спробувати звести все до мінімального кровопролиття і мав на увазі, називаючи свій автомат, Ігор Момот — той, кого однокласники в школі називали "МіФом", а солдати у зоні АТО — "Батею"...

**3 книги Андрія КРАВЦЯ
"Генерал Момот: наш МІФ"**

Бог Тор зі скандинавської міфології з бойовим молотом Мйольніром.
Малюнок худ. Ларрі Елмора

ходів імена знову були у зброї хрестоносців і їхніх ворогів, поборників ісламу. В пізніші часи така традиція не відслідковується, і звучних власних імен для окремо взятої одиниці зброї не зафіксовано. Хоча у солдатів зберігалось прагнення називати зброю по-особливому.

Скажімо, назва піхотної гранати як різновиду зброї — ще з XVI століття і названа вона так саме з-за подібності формою до однойменного екзотичного фрукта, причому осколки порівнювали із зернятами, що розлітаються.

Така ж сама історія походження назви одного з різновидів гранат — "лимонки".

Так само вже в часи Другої світової війни американські солдати прозвали гранатомет М9 "базукою" за аналогією з однойменним музичним інструментом, а після цього "базуками" почали називати й інші гранатомети.

В історії відомі випадки "реінкарнації" окремих політиків — коли людям скажімо здається, що якийсь новітній диктатор один-в-один схожий на диктатора з іншого століття — поведінками, імперськими амбіціями і навіть зростом. А його країна раптом починає поводитися так само, як поводитися країна, на диктатора якої він схожий. Подібний ілюзії повторення історії іноді сприяє копіювання імен зброї з минулого — так, немов разом з ними

Легендарний черкашанин Ігор Момот з автоматом, який назвав "Голіаф".
Малюнок худ. Беати Куркуль

— "Нежность", боезаряд підствольного гранатомета — "Подкидыш", армійський УАЗ-3150 — "Шалун", піхотну лопатку — "Азарт". І навіть 122-міліметровий реактивний снаряд 9М22К із забороненим міжнародними конвенціями "касетним" начинням росіяни називають "Украшение", а реактивний снаряд МС-24 з хімічною боєчастиною — ще цинічніше — "Ласка"...

На фоні цих назв стає зрозумілішою і агітреклама вторгнення в Крим, розписана в Росії як операція "вежливых людей". Знаєте, як називається один із сучасних броньованих російської армії? "Визит"! Як думаєте, такі назви вигадують, коли думають про оборону своєї країни чи про вторгнення до чужих?..

«МІСТИКА ПОПЕРЕДЖЕНЬ» ЧИ ПРОСТО ЗАГАДКОВИЙ ЗБІГ?

Меч Святослава, смерч на Хортиці і знахідка золотоординської стоянки на Донбасі немов попереджали про майбутню війну...

Історія знає чимало містичних знамень, які віщували світові й окремим країнам радикальні зміни, катастрофи і війни...

Влітку 1941 року група московських вчених відкрила саркофаг великого завойовника Тамерлана у мавзолі Гур-Емір у Самарканді. Зробили це, не зважаючи на попередження місцевих аскалів про давню легенду: хто потривожить дух Тамерлана – накличе велику війну. Це попередження зафіксував учасник експедиції, телеоператор і фотограф Малик Каюмов. Саркофаг відкрили в ніч з 20 на 21 червня 1941 року, а менш ніж через дві доби німецькі літаки бомбили країну, підвладну Сталіну, який ще зовсім недавно дружив з Гітлером, роздираючи на пару з ним Європу...

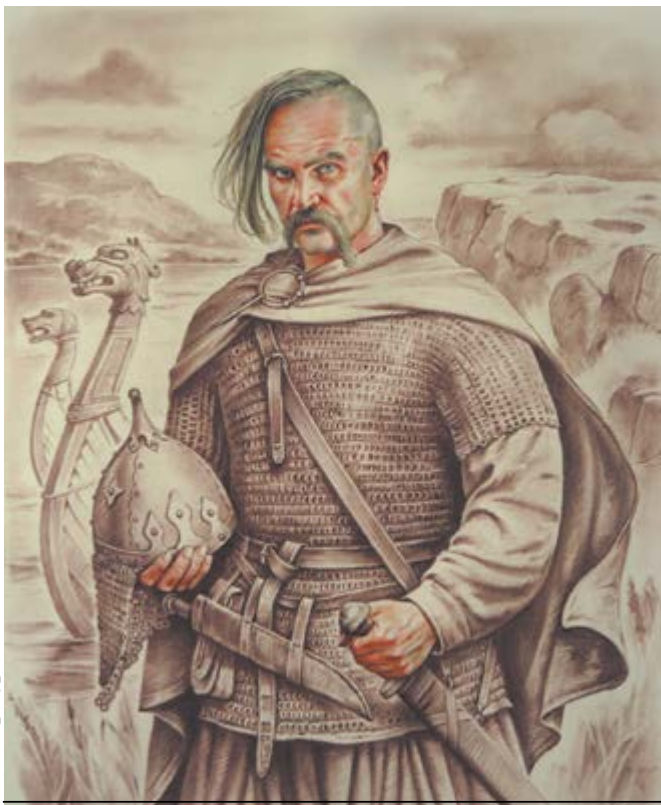
На ранок 25 лютого 2010 року було призначено президентську інавгурацію Януковича – і менш ніж за два дні до «коронації» російського правителя розколовся навпіл пам'ятник засновникам Києва. Це сталося о 8-й вечора 23 лютого на очах здивованих перехожих: князь Кий і Либідь залишилися стояти, а їхні брати Щек і Хорив – впали разом з половиною човна-лодії, у якій досі стояли разом. Кияни почали говорити про те, що нічого хорошего правління Януковича не принесе, а любителі містики – про те, що розкол човна може означати серйозні проблеми для країни і навіть війну.

Ближче ж до початку самої війни на Донбасі в Україні сталося три події, на які ніхто особливо не звернув увагу як на знамення...

МЕЧ СВЯТОСЛАВА «ВІЙШОВ З ВОДИ» У РІЧНИЦЮ ЖОВТНЕВОГО ПЕРЕВОРОТУ

Погожого осіннього дня простий дядько із Запоріжжя рибалив між затопленими дніпровськими порогами, буквально за 200 метрів від пам'ятної дошки, яка гласить, що орієнтовно саме тут загинув князь Святослав Хоробрий. Раптом гачок його спінінга зачепив щось важке і дядько потіг те «щось» на поверхню, мріючи як і кожен рибалка про те, що піймав мінімум сома, а максимум – золоту рибку. За мить на поверхні щось блиснуло і вражений рибалка зрозумів: на гачку чудом тримається... старовинний меч. Це було краще, ніж золота рибка – і не з-за золота, яким і справді було покрито руків'я давньої зброї, а з-за того, наскільки символічною знахідка була для України ХХІ століття...

Меч на «улов» сучасному запорожцеві трапився 7 листопада 2011 року – якраз в чергову річницю більшовицько-ленінського перевороту, який обернувся для України ріками крові і новітнім поневоленням радянською «імперією», яка прийшла на зміну російській. А вже через два роки після знахідки меча, восени 2013-го, українці піднялись на повстання проти проросійського тирана, скинувши його і змусивши тікати з країни, а по всій Україні розпо-

Мал. Артура ОРЬОНОВА

Меч Святослава більше тисячі років лежав у Дніпрі і піднятий з глибин напередодні початку війни з росією, яка триває вже 9 років...

чався «ленінопад», знаменуючи повернення краю до давніх традицій прагнення Волі – як в часи воїнв Святослава і запорозьких козаків...

Коли з заліза меча зняли шар іржі, під ним реставратори побачили напис давніми латинськими літерами – «Ульфберт». Це клеймо означає різновид меча вікінгів – найкращий, який вони могли зробити. Сучасні вчені називають цей меч «роллс-ройсом у світі мечів», найдорожчою, найлегшою і найсмертоноснішою холодною зброєю того часу, яка належала лише князям, королям, полководцям. Мова йде про понад тисячу років тому... Імовірно, ці мечі виготовлялися в майстернях у верхів'ях Рейну. Майстра, який їх кував, сучасники мали вважати рівним чарівникам і магам. Сталь, яка нині називається «тігельною», може виплавлятися тільки при температурі 1600°, якої досягли лише плавильні печі часів промислової революції ХІХ століття. А мечі вікінгів «Ульфберт» випередили свою епоху на 800 років...

Реставратори зазначають – це не перші варязькі мечі, знайдені біля Хортиці. У 1928 році при будівництві ДніпроГЕСу неподалік знайшли ще п'ять мечів. Але вони були значно простіші. Унікальність зброї, збіг місця знахідки з орієнтовним місцем загибелі київського князя Святослава, а також виявлення подібних мечів схилив істориків до думки про те, що меч – безпосередній учасник останнього бою Святослава з печенігами...

СМЕРЧ, ЯКИЙ УВІРВАВСЯ НА ХОРТИЦЮ ЧЕРЕЗ ОРДИНСЬКУ ПЕРЕПРАВУ, НАМАГАВСЯ «ДОБРАТИСЯ» ДО КОЗАЦЬКИХ РАРИТЕТІВ...

Того, хто вірить у знамення, змусив понервувати і травень наступного після знахідки меча 2012 року: могутній смерч зірвав дах

Музею історії Запорозького козацтва на самій славній Хортиці! Буревій здійняв 47 тон заліза на декілька метрів угору, згорнув докупи і кинув на два десятків метрів убік. Частина заліза, що впала у внутрішній двір музею, пошкодила 5-тонний «Чорний камінь», на якому близько 5 тисяч років тому люди висікли таємничі позначки й малюнок – його багато хто з сучасних дослідників схильний вважати найдавнішою картою Хортиці...

Директор музею Максим Остапенко (нині – очільник заповідника «Києво-Печерська лавра») розповідав: жаклива стихія прийшла з боку так званого Кічкаса – місцини, яка в часи Запорозької Січі була підпорядкована Кодацькій паланці. Називали цю місцину за перепавою «ключем до Січі». Гортаючи сторінки окутаної таємницями історії, на перший запис про цю місцину натрапляємо ще у документі, складеному 952 року за велінням імператора Візантії Костянтина VII Багрянородного. У рукописі «Про управління імперією» місцевість, звідки на Хортицю прийшов смерч, називалася «переправа Крарія». Візантійський літописець зазначає, що була вона «шириною з кінний іподром, а довжиною (до скель, що з-під води визирають) – на відстань польоту стріли, з лука випущеної. В це місце спускаються пачунакіти (печеніги – О.Б.) і воюють проти русів. Після того, як пройдене це місце, вони досягають острова, що називається Святий Григорій (Хортиця – О.Б.)». Правда ж, дивно, коли «маршрут» страшної стихії настільки символічно співпав з маршрутом походів диких незваних гостей на знакову для українців Хортицю? Та ще й, досягнувши берега острова, наніс удар по музею, де зберігалися козацькі реліквії.

Нагадаємо, що саме печеніги і саме біля Хортиці підступно

вбили із засідки славного князя Святослава далекого 972-го року. Те, як рибалка витягнув з 20-метрової глибини дніпровського дна поруків'ям із посрібленням та позолотою, було не меншим «чудом», ніж гра буревію з 47-тонною залізкою, бо тоді рибалка зачепив гачком меча у єдино підходящому місці, щоб той не зісковзнув назад у воду...

ПЕРЕД ВІЙНОЮ НА ДОНБАСІ СТЕП НА ЛУГАНЩИНІ ВІДКРИВ АРХЕОЛОГАМ СТОЯНКУ ЗОЛОТООРДИНСЬКОГО ХАНА-ПОКРОВИТЕЛЯ МОСКОВІЇ

Хтось може посміятися над нашим пошуком символів, бо для когось то – звичайна випадковість на рибалці чи звичайний удар примхливої стихії. Може й так. Тоді, можливо, випадково саме в ті дні, коли на козацьку Хортицю смерч прийшов – вперше в Україні і стоянку золотоординського хана виявили? Причому на Донбасі, куди зовсім скоро вторгнеться новітня чужинська орда...

У тому ж травні 2012-го, за два роки до початку війни на Сході, археологи Східноукраїнського національного університету імені Даля (на той час він знаходився у Луганщині, у 2014 році евакуйований у м.Севеодонєць, а у 2023 році – до Києва) знайшли поблизу річки Сіверський Донець, біля переправи на лівобережну донецьку пойму у Попаснянському районі Луганщини бойову сокиру ординців, дорогоцінні перстні та величезну кількість (більше 3000!) мідних і срібних монет. На деяких з них був напис, який історики побачили вперше – «Муаззам Урду» (в перекладі – Височайша Орда).

Археологи переконані, що це була резиденція нащадка знаменитого хана Узбека, останнього з династії Батугідів, що вів рід від

Батія – Абдаллах-Хана. Владу над усіма землями Золотої Орди він отримав близько 1361 року завдяки підтримці полководця-беклярбека Мамаєва. Хто знищив цю ставку, змусивши ординців-нападників залишити тисячі монет разом із заготовками для їхньої чеканки, прикрасами, битим посудом, зброєю і припасами срібної руди? Князі дружинники Києва? Наразі відповіді немає. Про що намагалася нагадати нам історія в донбаському степу і про що намагалася попередити стихія на козацькій Хортиці? Чи може, це все – лише ланки ланцюжка «звичайних збігів»?..

Є ще один історичний факт: саме хан Узбек з роду лютого ворога Києва Батія, чийого сина ставку знайшли на Луганщині, свого часу дарував своєму холопові, московському князю Івану Калиті «ярлик» на право збирати данину з окупованих ординцями земель Русі. І в знак свого покровительства додав у дар Калиті шиту золотом і оздоблену камінням ординську тубетейку. Нині цю тубетейку весь світ знає як «шапку Мономаха», бо нею коронували царів Московії і досі беруть як одну з найбільш святих сучасної Росії...

Слова поета Пушкіна «важка ти, шапка Мономаха!» згадував Путін, коментуючи втечу з України невдахи-правителя Януковича. А про самого Путіна сучасний російський письменник Віктор Шендерович сказав наступне: «Путін ніколи не вигривав жодних виборів... Ні одного разу! Ему расчищали дорогу, его сажали и сверху накрывали шапкой Мономаха с ногами...»

У березні 2018-го правителя земель на схід від України вчоргове «накрили шапкою Мономаха» – історія продовжила крутитись по спіралі. Очевидно, скоро ставка нащадків холопів Золотої Орди буде знову зруйнована...

Віра наших предків

ЗАПОРОЗЬКА СІЧ
І ПРАВОСЛАВ'Я

Релігійність і духовність були надзвичайно вагомими критеріями відбору в запорожці, своєрідною візитівкою, самоідентифікацією козака як православного християнина й українця. Двічі на рік козаки вирушали на прощу до Києво-Печерського, Самарського, Мотронинського, Межигірського та інших православних монастирів. Запорожці надзвичайно ревно стежили за чистотою віри у своїх рядах. Як зазначає Дмитро Яворницький, у їхньому середовищі ніколи не було «ні розкольників, ні лжевчень, заборонялися пропаганда чи сповідання іновір'я». Козаки власним коштом утримували лікарні, шпиталі, різні інституції при монастирях, а також цілі церковні парафії, робили значні матеріальні внески у храми, прихожанами яких себе вважали.

Найшанованішими церковними святами були Різдво, Великдень, Покрова. Перед Великим постом було заборонено страчувати злочинців. Чітко окреслювались традиції індивідуальної релігійності — кожен козак мав носити при собі "тілесний" хрест, будь-яка важлива справа починалася лише після молитви. Всі найважливіші питання церковного життя, будівництва храмів вирішувалися на загальновійській раді з участю всіх запорожців.

Під покровом Богородиці запорожці не боялися ні ворожого вогню, ні грізної стихії. Значна роль належала також культові святого Миколая — захисника та заступника всіх, хто плаває, подорожує, а також Архістратига Михаїла — глави небесного воїнства. Надзвичайно шанованим був Андрій Первозванний, який перший поширював у придніпровських краях ідеї християнської віри.

Одним із найстаріших церковних осередків козацтва став заснований запорожцями 1602 р. Самарський Пустельно-Миколаївський монастир. Після переходу Мазепи та козацької старшини на бік шведського короля у 1709 р. російські війська зруйнували на Січі Покровський козацький храм, а інші церкви, хоч і залишилися цілими, втратили духовенство, тимчасово призупинили функціонування.

1734 року з Межигірського монастиря прибув ієромонах П.Маркевич — він очолив все запорозьке духовенство. Відтоді церковний провід на Січі до часу її ліквідації обіймали лише межигірські ченці-священники. Вони стануть головними постатями святині козацтва — храму Покрови Пресвятої Богородиці. За даними Яворницького, до часу падіння Січі в межах козацьких вольностей налічувалося 44 церкви, 13 каплиць, два скити. Усталася практика щоденного богослужіння за чернечим чином Православної церкви. Він вимагав від священників виголошення проповідей українською мовою. Численні документи підтверджують юрисдикційну підпорядкованість церкви на Запоріжжі київському православному митрополиту.

У період Нової Січі однією з найбільш популярних серед козацтва була ікона Божої Матері, що знаходилась в Новокодацькій Свято-Миколаївській церкві. В 1739 р. запорожці, мешканці Нового Кодаку, повернулися з-під Перекопу і всім розповідали, що залишилися живими лише завдяки Божій Матері, перед іконою якої вони молилися перед початком походу...

На козацькій іконі, написаній на початку 70-х рр. XVIII ст., зображена Богородиця, обабіч від якої - святий Микола і архістратиг Михаїл. Під ними намальовані дві групи козаків, серед яких кошовий отаман Петро Калнишевський і військовий писар Іван Глоба. З уст кошового отамана, який підвів голову до Богородиці, виходять слова: "Молим, покрий нас чесним твоїм покровом і позбав нас від всякого зла..."

Запорозький уряд на чолі з кошовим отаманом постійно виявляв піклування про створення розгалуженої системи освіти. Загалом у системі шкільництва на Запоріжжі було три типи шкіл: січові, монастирські та церковно-парафіяльні. У січовій школі навчалися діти, які за певних обставин опинилися на Січі — приходили самі або ж були звідкись вивезені й усиновлені козаками. Січових школярів навчали читанню, співу, письму, а також основ військового мистецтва. Головним учителем січової школи був ієромонах-уставник, котрий не лише навчав азам грамоти, а й був духівником хлопців, опікувався їхнім здоров'ям.

ДЕНЬ В ІСТОРІЇ

1-14 жовтня

1 жовтня 1665 р. Петра ДОРОШЕНКА (на портреті) обрано Гетьманом Правобережної України.
1 жовтня 1858 р. народився Адріан КАЩЕНКО, письменник.
1 жовтня 1894 р. народилася Харитина ПЕКАРЧУК, начальник санітарного потягу Запорозької Січі Юхима Божка, учасник 1-го Зимового походу Армії УНР.
1 жовтня 1894 р. народився Ананій ВОЛИНЕЦЬ, командир 61-го Окремого гайсинського пішого полку, підполковник Армії УНР.
1 жовтня 1920 р. в бою проти більшовиків загинув Афон БАБІЙ, козак полку Чорних запорожців.

2 жовтня 1648 р. козаки Богдана ХМЕЛЬНИЦЬКОГО (на портреті) здобули фортецю Кодак.
2 жовтня 1918 р. гетьман Павло СКОРОПАДСЬКИЙ розпочав формування української національної гвардії.
2 жовтня 1990 р. представники Студентського Братства Львова та Української студентської спілки (УСС) розпочали політичне голодування на площі Жовтневої революції (нині Майдан Незалежності) у Києві.

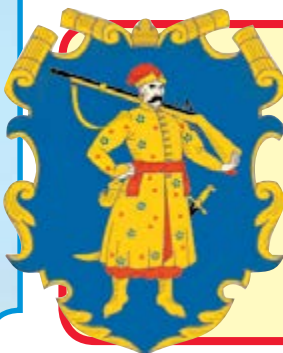
3 жовтня 1621 р. козацькі війська під проводом Петра САГАЙДАЧНОГО (на портреті) здобули перемогу над турками під Хотиним.
3 жовтня 1896 р. народився Павло КОВЖУН, графік, редактор газети "Козацька думка", працівник інформаційного бюро Сірої дивізії Армії УНР.
3 жовтня 1917 р. у Чигирині розпочався Всеукраїнський з'їзд Вільного козацтва, під час якого затвердили статут організації й обрали її Генеральну раду на чолі з Павлом СКОРОПАДСЬКИМ.

4 жовтня 1890 р. народився Йосип МАНДЗЕНКО, генерал-хорунжий Армії УНР.
5 жовтня 1594 р. почалося антифеодалне народне повстання під проводом Северина НАЛИВАЙКА (на портреті).
5 жовтня 1883 р. народився Петро БОЛБОЧАН, командувач Лівобережним фронтом Армії УНР.
5 жовтня 1899 р. народився Сергій ЛИТВИНЕНКО, сотник Армії УНР, скульптор, автор пам'ятника на могилі Івана Франка.
5 жовтня 1940 р. помер Володимир САЛЬСЬКИЙ, Генерального штабу генерал-хорунжий Армії УНР.

6 жовтня 1648 р. військо під проводом Богдана ХМЕЛЬНИЦЬКОГО розпочало облогу Львова.
6 жовтня 1927 р. народився Ренат ПОЛЬОВИЙ, інженер-раціоналізатор, краєзнавець, письменник.
7 жовтня 1253 р. Данила ГАЛИЦЬКОГО (на портреті) короновано на короля Руси.
7 жовтня 1620 р. у бою проти турків біля Могилева поліг чигиринський підстароста Михайло ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ, в полон потрапив його син Богдан — майбутній гетьман України.
7 жовтня 1905 р. у Катеринославі засновано "Просвіту".

8 жовтня 1938 р. в Ужгороді створено перший автономний уряд Закарпаття.
9 жовтня 1655 р. війська гетьмана Богдана ХМЕЛЬНИЦЬКОГО здобули перемогу під Городком біля Львова.
10 жовтня 1882 р. народився Павло КРАТ, діяч РУП, поет, священник.
11 жовтня 1672 р. народився Пилип ОРЛИК (на портреті), гетьман Війська Запорозького в 1710-1742 рр.

12 жовтня 1612 р. українсько-польські війська захопили Москву.
12 жовтня 1917 р. екіпаж міноносця «Завидный» першим серед кораблів Чорноморського флоту підняв український прапор і відмовився його спускати.
13 жовтня 1877 р. народився Кузьма БЕЗКРОВНИЙ, міністр внутрішніх справ Кубанської Народної Республіки, професор Української господарської академії в Подєбрадах.
13 жовтня 1948 р. помер Леонід МОСЕНДЗ, письменник, перекладач, науковець, старшина Армії УНР.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ
№18773-7573ПП від 18.01.2012 р.

Козацький край

Засновник -
Чигиринська ГО «Вільне Козацтво Холодного Яру»

Головний редактор - Олег ОСТРОВСЬКИЙ

Редактор випуску - Петро ДОБРО

ГАЗЕТА РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Надпільна, 330, к. 4, м. Черкаси, 18005,
тел. (067) 473-66-72 (Telegram, Viber)
E-mail: Cossack_land@i.ua

Газета віддрукована в ФОП Журило С.Д.,
м. Черкаси, вул. Кобзарська, 1а. Тираж - 1000 екз.
Замовлення №1045.